

УДК 929: 629. 7

Чумаченко О. А.

канд. іст. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ПОСТАТЬ В. І. ОМЕЛЬЧЕНКА В ІСТОРІЇ АТ «МОТОР СІЧ»

Сучасна геополітична ситуація у світі все частіше нагадує про необхідність здійснення досліджень щодо перспектив розвитку військового комплексу України, провідною ланкою якого є авіаційна промисловість. Відомо, що «серцем» будь-якої машини є її двигун, проектування та виробництво якого неможливе без талановитих кваліфікованих конструкторів. Для Запорізького моторобудівного заводу (ЗМЗ) імені П. І. Баранова Міністерства авіаційної промисловості СРСР (нині АТ «Мотор Січ») ключовою постаттю став його директор Василь Іванович Омельченко. Тому висвітлення науково-технічного доробку відомого українського авіадвигунобудівника є доволі актуальним на сьогодні.

Метою роботи є короткий огляд результатів науково-виробничої роботи в галузі авіадвигунобудування генерального директора ЗМЗ В. І. Омельченка.

Колишній директор ЗМЗ народився 25 грудня 1918 року в селі Благовіщенка (нині не існує, територія Лозівського району Харківської області України) в селянській родині. У 1938 р. закінчив Запорізький авіаційний технікум, 1941 р. мобілізований до Червоної Армії (учасник Другої світової війни 1941 – 1945 рр., старшина 827-го винищувального авіаційного полку 36-ї винищувальної авіаційної дивізії Протиповітряної оборони Західного (червень 1943 - квітень 1944 рр.) – Північного (квітень - грудень 1944 р.) – Західного (з грудня 1944 р.) фронтів). Після війни вступив до Запорізького машинобудівного інституту, який закінчив у 1950 р.

Доктор технічних наук (1977 р.), професор (1982 р.), заслужений діяч науки УРСР (1978 р.), Почесний авіабудівник (1986 р.).

Нагороджений орденом Великої Вітчизняної війни 1-го ступеня, бойовими медалями, в тому числі «За бойові заслуги». У 1966 р. за видатні заслуги в моторобудуванні, створенні і виробництві нової техніки присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці з врученням ордена Леніна і золотої медалі «Серп і Молот»; (вдруге отримав орден у 1977 р.). У 1971 р. нагороджений орденом Жовтневої Революції, а в 1974 р. та 1981 р. – орденами Трудового Червоного Прапора.

Трудову діяльність розпочав техніком Запорізького заводу № 29, з 1950 р. працював на перейменованому на той час Запорізькому моторобудівному заводі № 478 Міністерства авіаційної промисловості СРСР (у 1954-1962 рр. змінено назву на «п/я 18»). Обіймав посади майстра,

заступника начальника цеху, заступника головного технолога, головного технолога заводу. Директор Запорізького моторобудівного заводу (1958 – 1974 рр.), генеральний директор Запорізького виробничого об'єднання «Моторобудівник» Міністерства авіаційної промисловості СРСР (1974 – 1988 рр.).

Організував серійне виробництво газотурбінних двигунів (ГТД): турбогвинтові ГТД великого ресурсу АІ-20К, АІ-20Д, АІ-20М, АІ-24; турбореактивний двоконтурний двигун АІ-25; турбореактивні двоконтурні двигуни для НТЛ АІ-25ТЛ, ДВ-2; двигуни великого ступеня двоконтурності Д-36, Д-18Т; турбовальний двигун для гелікоптера Д-136.

Автор та ініціатор упровадження прогресивних технологічних процесів: лиття деталей у кокіль, штампування вибухом, виготовлення заготовок лопаток компресора з титанових сплавів і легованих сталей періодичного вальцювання, ультразвукового зміцнення важконавантажених деталей, використання авіадвигунів у народному господарстві.

У 1993 р. одному зі структурних підрозділів Публічного акціонерного товариства «Мотор Січ» – Запорізькому машинобудівному заводу було присвоєно ім'я В. І. Омельченка (найбільше підприємство Хортицького району м. Запоріжжя, яке займається виготовленням лопаток авіадвигунів шляхом лиття направленою кристалізацією та газотурбінних електростанцій потужністю 1000, 6000 кВт).

Помер 6 лютого 1988 р., похований у м. Запоріжжі на Капустяному кладовищі. На честь В. І. Омельченка названо одну з вулиць м. Запоріжжя. У 2012 р. видатному випускнику Національного університету «Запорізька політехніка» (перейменовано згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 420 від 01.04.2019 р.) на фасаді центрального корпусу навчального закладу встановлено меморіальну дошку.

Таким чином, неможливо переоцінити внесок колишнього директора АТ «Мотор Січ» в авіаційну промисловість України, який завдяки неабиякому таланту зміг піднести українське авіадвигунобудування на якісно новий рівень. Твердження «саме особистість робить історію» якнайкраще характеризує постать знаного керівника, адже тільки на підставі короткого огляду результатів його науково-виробничого доробку простежено розвиток науково-технічного прогресу галузі авіадвигунобудування України.